

O peniazoch, ktoré dáme cisárovi

Ludí odrádza od politiky aj to, že jej prestávajú rozumieť. Najlepším príkladom sú štátne rozpočty, z ktorých ten najnovší 2008 - práve prišiel do parlamentu.

Neprehľadnosť, abstrakcia a odcudzenosť verejných peňazí je počiatkom (s malým p) obrovského paradoxu modernej demokracie: Kým občan ako zákazník v obchode vie stráviť i hodiny rozmyšľaním, či na to alebo ono dá sto korún, ako daňový poplatník je ten istý občan ľahostajný k nekonečne väčším peniazom, ktoré mu štát vezme. Suma, ktorá ročne prejde verejným sektorom, je naozaj závažná: Za rok 2008 by to malo byť zhruba 144 - tisíc korún na hlavu. Krát päť miliónov (obyvateľov) je to 721 miliárd, čo je tisíckrát 721 miliónov, alebo miliónkrát 721 - tisíc. To sú výdavky celej verejnej správy, ak ich parlament napokon schváli. Rozpočet štátu (centrálnej vlády) je z toho asi polovica. Teda 380 miliárd vo výdavkoch a 348 na príjmoch. Točí sa vám hlava?

Odhod'te všetku nádej

Získať predstavu, ako sa tieto nepredstaviteľné peniaze rozdeľujú, sa dá na internete na stránke www.finance.gov.sk. Samozrejme, len najhrubšiu, lebo bez hlbšej orientácie v politike a ekonomike je márna všetka snaha. Ako tak zrozumiteľné je ešte členenie rozpočtu na kapitoly, ktoré idú po rezortoch, a ďalej pokrývajú inštitúcie napr. Kancelária prezidenta, NR SR, kvantum úradov, až po najväčšiu záhadu (s najväčším balíkom) Všeobecná pokladničná správa. Tu je skryté napr. splácanie štátneho dlhu, ale aj machinácie typu rezerva vlády či jej predsedu. Nie je to pre radového smrteľníka, čo je aj skrytý zámer: Odhod'te všetku nádej, ktorí hľadáte stopu. Základné otázky nad rámec toho, čo vytrúbia politici na tlačovkách, nekladú ani špecializovaní novinári. A nezaznievajú ani z mimovládneho sektora. Postreh predstaviteľky Transparency International, že "nedokázali vybudovať dostatočne objektívny a transparentný proces rozdeľovania peňazí, ktoré si ponechali pod kontrolou", sa týka "len" dotačných tokov, má však najširšiu platnosť.

Tvorme dlhy programovo!

V "lepšej spoločnosti" (teda mimo koalície) je po novom politicky nekorektné obviňovať celý rozpočet z neprehľadnosti. Traduje sa totiž, že Miklošova reforma verejných financií, pod ktorou sa rozumie štátna pokladnica (všetky inštitúcie na jednom účte v NBS) a programové rozpočtovanie, veci údajne spriehľadní la. Figú borovú. Zapochyboval napr. aj inštitút INEKO, ktorý pred časom zverejnil akýsi monitor programov, ktoré rezorty predložili. Je impozantný. Napr. v zdravotníctve je, okrem iného, cieľom "zvýšiť kvalitu pri príprave výučby laickej verejnosti pri poskytovaní prvej pomoci o 5 percent oproti roku 2006". Excelentné. Alebo školstvo: "Vydať metodické príručky v oblasti uplatňovania školského mliečneho programu v praxi s cieľom zvýšiť spotrebu mlieka a mliečnych výrobkov detí a žiakov". Úchvatné. Toto je iba nepatrný zlomok nezmyslov, o ktorých aj slušné a konformné INEKO súdi, že ide o "množstvo cieľov, ktoré neumožňujú transparentnú kontrolu prerozdeľovaných prostriedkov". Iste, užitočnejšie by však bolo, keby skôr, než začnú skúmať možnosti kontroly, sa slovenskí analytici pýtali na samotný zmysel jednotlivých úloh. Tou hlavnou, rámcovou a nadradenou, je hlboký audit všetkých nárokov a adries, na ktoré výdavky odchádzajú. A potom škrt. Nie korún, ale celých kapitol. Ako však učí skúsenosť demokracií s dlhšou tradíciou, bez poriadnej krízy, ktorá otrasie spoločnosťou, sa veci nepohnú. A ak sa pohnú, tak len kozmeticky, po ďalšiu krízu. Výrok klasika, že "o peniaze ide vždy až v prvom rade", vraj patrí medzi múdrosti, ktoré nepoznajú výnimku. Vzťah ľudí k peniazom, ktoré poručia "cisárovi", ukazuje, že výnimka je skoro väčšia ako pravidlo.

(Peter Schutz, KORZÁR, košický denník, 30.11.2007; krátené)